

AKDENİZ'DE DÜZENSİZ GÖÇMENLİK SORUNUNUN GÜNÜBİRLİK GEZİ TEKNECİLİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

¹Yiğithan GÖKSU, ²Oğuz ATİK

ÖZET

Farklı medeniyetler arasındaki savaşlar, baskılar gibi nedenlerle birlikte depremler, seller, açlık, kuraklık, gibi doğal afetler; mevcut kültürel, ekonomik ve sosyal mirasın bölgeler arası transferine neden olmaktadır. Günümüzde yaşanan yasadışı göç sorunu; refah seviyesi yüksek olan Avrupa'ya, can güvenliği bulunmayan veya ekonomik olanaksızlıktaki komşu bölgelerden, insani gereksinimlerle kurtulmak isteyen kişilerin çaresizliğinin, bir takım yasadışı örgütlerce istismar edilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu çerçevede Türkiye, Avrupa'ya yönelik gerçekleşen yasadışı göç ve insan kaçakçılığında köprü bir ülke; Ege ve Akdeniz ise kilit bir deniz haline dönüşmüştür.

Bu çalışma kapsamında Ege ve Akdeniz'de yaşanmakta olan yasadışı göç sorununun küçük ve orta ölçekli günübirlik deniz turizmi hizmeti sunan işletmeler üzerine etkileri nitel araştırma yöntemleriyle araştırılmıştır.

Araştırmanın bulguları ışığında Türkiye geneli güvenlik sorununun ve Akdeniz'deki yasa dışı faaliyetlerin, ülkemiz deniz turizmini olumsuz etkilediği, deniz alaka ve menfaatlerimiz açısından telafisi mümkün olmayan kayıplara neden olabileceği değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Deniz Turizmi, Günübirlik Gezi Tekneciliği, Yasadışı Göçmenlik.

¹ Yiğithan GÖKSU, Dokuz Eylül Üniversitesi, Denizcilik Fakültesi, İzmir
yigithan.goksu@deu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr. Oğuz ATİK, Dokuz Eylül Üniversitesi, Denizcilik Fakültesi,
İzmir Oğuz.atik@deu.edu.tr

1. GİRİŞ

Etrafını saran Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarını birleştiren **Akdeniz**; doğu ile batı deniz ve kara ulaşım yollarının ve medeniyetlerinin bulunduğu, birbirini etkilediği, aktarmaların yapıldığı, kısaca medeniyetlerin beşiği olmuş, uğruna büyük mücadelelerin verildiği dünya coğrafyasının çok önemli bir parçasıdır (Apatay, 2012:15)

Türkiye ise Asya ve Avrupa'nın kesişim noktasında; stratejik ve politik açıdan oldukça önemli bir köprü etkisinde olan; uzun yıllar boyu, dünya ticaretinde ipek yolunun üzerinden geçtiği; Akdeniz'e kıyısı bulunan kilit ülke konumundadır.

Bununla birlikte, günümüzde devam etmekte olan Akdeniz'deki enerji kaynaklarının güvenliği sorununun yanı sıra; Akdeniz'e kıyıdaş ülkelerin iç yönetimlerindeki düzensizlikler, terörist faaliyetler, kaçakçılık faaliyetleri ve enerji güvenliği sorunu büyük devletlerin ilgilerini bu coğrafyaya çekmektedir (Özgen, 2013)

Son yıllarda medyada öne çıkan Akdeniz'deki insan kaçakçılığı, Avrupa'ya yönelik göç sorununa olan ilgiyi artırmıştır. Günümüz göç sorunu sadece Avrupa'ya yönelik değildir. Asya'da (Çin, Kore, Hindistan-Pakistan ve Vietnam-Laos-Kamboçya), Ortadoğu'da (Arap-İsrail) ve Afrika'da (Kongo-Ruanda-Angola-Sudan) yaşanan çatışmalar, ekonomik yetersizlikler ve doğal afetler kontrolsüz insan göçünün temelini oluşturmaktadır(Encyclopedia, 2015).

Birçok uluslararası platformda Ege ve Akdeniz kıyılarının, eşsiz doğal güzellikleri, tarihi dokusu ve turizm olanaklarıyla öne çıkması gerekirken yaşanan kontrolsüz yasadışı göç başlığıyla gündeme geldiği görülmektedir. Bunun nedeni Avrupa'ya yönelik yasadışı göç faaliyetlerinde Türkiye'nin terminal ülke konumuna düşmesi ve turizm teknelerinin insan kaçakçılığı maksadıyla kullanılmasıdır (Dış İşleri Bakanlığı, 2015).

Yasadışı göçün önemli özelliği, örgütlü şebekelerce organizesi olunup; göçmenlik süreçlerinin fırsatçı veya istismarcı kişi/kişilerce, acı ve kayba neden olan, uluslararası hukuka aykırı haydutluk, köle ticareti, soykırım ve kaçakçılık faaliyetlerine uygun olması; nedeniyle tüm dünya devletlerinin ortak olarak mücadele etmesi gereken hassas bir sorundur(Dış İşleri Bakanlığı, 2015).

Sorunun ivedilikle çözülebilmesi açısından ülkemize büyük sorumluluk düşmekte; ekonomimize daha fazla olumsuz yansımalar oluşturulmadan, evrensel değerler çerçevesinde kalınarak yaşanan sıkıntıların neden sonuç ilişkileri tüm aktörleriyle incelenmelidir.

Bu bağlamda, literatürde göçmenlik sorununun hukuki, ekonomik, sosyolojik ve psikolojik boyutlarıyla birlikte ele alındığı birçok çalışma bulunmakta; ancak Ege ve Akdeniz kıyılarında

kaçakçılığın gerçekleştiği platform olan deniz turizmi boyutuyla ele alınmasına yönelik bir boşluk olduğu da gözlenmektedir.

İşte, bu çalışmada, deniz turizmine yönelik araştırmalara katkı sağlayacağı düşüncesiyle; göçmenlik sorununun deniz turizmi etkinlikleri açısından ülkemize nasıl bir etkisinin olduğu nitel araştırma yöntemleriyle araştırılmış, günübirlik ticari faaliyet gösteren işletmelerin, yasadışı göçmenlik sorunundan nasıl etkilendiği ve duruma bakış açıları yapılan derinlemesine görüşmelerle tespit edilmiştir.

2. GÜNÜBİRLİK DENİZ TURİZMİ ETKİNLİKLERİ

Günübirlik deniz turizmi etkinlikleri, (1) plaj ve kıyıda (örneğin güneş banyosu, piknik, yüzme, sörf-yelken-kürek gibi motorsuz su sporları, motor-bot-skiing-jetski-parasailing gibi motorlu su sporları, tüpsüz dalış, amatör balıkçılık, SCUBA dalışı, doğal gözlem, yürüyüş, bisiklet, spor; yemek-içmek) ve (2) Gulet-ahşap-saç günübirlik gezi teknesi turuna katılarak gerçekleştirilen (örneğin, yüzme-eğlenme-gezinin dâhil olduğu müzikli veya müziksiz; bölgenin tarihi ve kültürel dokusuna yapılan; amatör balıkçılık; nişan-düğün-davet vb. organizasyonların olduğu özel gün kutlama turları) olmak üzere iki temel etkinlikle öne çıkmaktadır (Honey ve Krantz; 2007:18).

Türkiye'nin jeomorfolojik esasları çerçevesinde 8300 km'yi bir kıyı uzunluğu, çoğunluğu Ege kıyıları (2805 km) ve Akdeniz kıyıları (1577 km) ile çok sayıda doğal plaj şeritleri bulunmaktadır (Doğanay ve Zaman, 2013:405).

Tarihi ve kültürel dokunun ön planda olduğu Ege ve Akdeniz kıyıları deniz turizmi açısından Türkiye'nin en önemli bölgeleri arasında yer almaktadır. Ege kıyılarında 150-180 gün, Akdeniz kıyılarında ise 210-250 gün arasında yıllık ortalama denize girme süresi bulunmaktadır (Doğanay ve Zaman, 2013:419).

Ülkemizin açısından turizm gelirleri büyük öneme sahiptir. Deniz turizmi gelirleri turizm gelirlerinin %25'ini oluşturmaktadır (DTO Sektör Raporu 2014:190). Ülkemizi turizm açısından tercih eden turistlerin başında Almanya, Rusya ve İngiltere'den gelen kişilerin bulunduğu (Turizm İstatistikleri Raporu,2013:5), son on yılda gelen turist sayısında artış olurken, 2015 yılı II. döneminde (yaz ayları) aynı döneme göre %2 azalma yaşandığı bildirilmektedir (www.tuik.gov.tr). Bu azalmanın nedeninin ülkemize komşu ülkelerdeki yaşanan sorunlar, dış politikada komşu devletlerle yaşanan anlaşmazlıklar ve ülke genelindeki terörist faaliyetlerden kaynaklanan güvenlik zafiyetinin olduğu değerlendirilmektedir.

3. AKDENİZ'DEKİ DÜZENSİZ GÖÇMENLİK SORUNU

Küreselleşen dünyanın getirdiği iletişim ve seyahat kolaylığının uluslararası göç hareketlerini karmaşık bir niteliğe bürünmesine yol açmıştır. Ekonomik ve siyasi çalkantılar, ulusal ve uluslararası çıkar çatışmaları, iç savaşlar, doğal afetler, iklim değişiklikleri, kıtlıklar, açlıklar ve salgın hastalıklar milyonlarca insanı yaşadığı toprakları yasal ve yasadışı yollardan terk etmeye mecbur etmiştir(Bodur, 2010:104).

Günümüzde yaşanan Akdeniz'deki düzensiz göçmenlik sorunu; çatışma bölgelerinden kaçan sığınmacılar, istikrarsızlıktan kaynaklanan düzensizlikler ve yoksulluk karşısında Avrupa'da refah içerisinde yaşama umudu taşıyan göçmenlerin sığınma arayışının yasadışı yollarla ve kontrolsüzce gerçekleşmesinden kazanç sağlayan uluslararası suç örgütlerince yönlendirilmesinden kaynaklanmaktadır(Akçadağ, 2012:5). Yaşanan sorun **Şekil-1** ve **Şekil-2'** de gösterilmiştir.

Şekil 1: Düzensiz Göçmen Taşımacılığı Yapan Bot
(www.denizhaber.com)

Şekil-2 Düzensiz Göçmen Taşımacılığı Yapıp Batırılan Turizm Teknesi
(www.trtturk.com)

Kaynak: <http://www.trtturk.com/haber/en-cok-tekneler-olume-goturdu-170934.html> Erişim Tarihi: 31.12.2015

3.1. Göçmenlik Kavramı

İnsan toplulukları, tarihin ilk zamanlarından beri, doğa şartları, savaşlar veya siyasi baskılar gibi bir takım gerekçelerden dolayı, göç olarak nitelendirilen farklı yerleşke arayışlarına girmiştir. **Göç**, sözlükte, “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” olarak tanımlanmıştır (TDK:2015).

Başka bir tanımlamaya göre göç, bir süreç olarak değerlendirilen (Okolski, 1999:141); ülke, eyalet veya kent sınırları içindeki hareketlerin “iç göç”, bir devletten başka bir devlete yönelik hareketlerin “dış göç” olarak adlandırıldığı insan hareketleridir (Özgen, 2010:7).

Göçün kontrolü ve tanımı için **göçmenlik**, (1) geçici göçmen işçiler, (2) vasıflı veya ticaretle uğraşan göçmenler, (3) düzensiz göçmenler, (4) mülteciler, (5) sığınma arayanlar, (6) zorunlu göçmenler, (7) ailelerin birleştirilmesi yoluyla göçmen olanlar, (8) geri dönen göçmenler, şeklinde sınıflandırılmıştır (Castles,2000).

Göçmenlikte ekonomik, sosyal, kültürel gibi nedenlere dayalı bir yer değiştirme talebi bulunurken, mültecilikte zorunluluktan kaynaklanan bir talep esas alınmaktadır (Richmond, 1988 aktaran Özgen, 2010:13).

Buna göre, göçmenlik ve mültecilik aynı platformda gerçekleşen, aynı kişiler tarafından suiistimal edilen, fakat hukuki olarak farklı konumdaki kavramlar olup, aşağıda açıklanmıştır.

► **Geçici göçmen işçiler:** Misafir işçiler (guest workers) ya da deniz aşırı sözleşmeli işçiler (overseas contract workers).

► **Vasıflı veya ticaretle uğraşan göçmenler:** Uluslararası emek piyasasında çalışan veya iş arayan profesyoneller (yönetici, tekniker vs).

► **Düzensiz göçmenler:** Yasadışı yollarla kaçak veya göçmen kaçakçıları (smuggled) vasıtasıyla çalışma izin ve belgelerini almadan, iş bulmak için bir ülkeye giren ve fiziksel veya maddi istismara uğrayarak kendi istekleri dışındaki bir bölgeye veya sektöre (insan, kadın ve uyuşturucu tacirlerine) mecburi bağlanan kişiler (Kupiszewski, 1996:16).

► **Mülteciler(refugees);** 1954’de yürürlüğe giren, “Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi”ne göre, mülteci, “1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı nedenlerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesi dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen herkes” olarak tanımlanmıştır (Özcan, 2005:14).

► **Sığınma arayanlar:** 1951 Sözleşmesi’nin koyduğu kriterleri taşımayan, fakat sınırlar ötesinde korunma arayan kişilerdir. Eski adıyla

iltica (asylum) bir kişinin uyruğunda bulunduğu ya da ikamet ettiği devletin ülkesini çeşitli baskılar ya da ayrımcı yasal kovuşturmalar nedeniyle terk ederek, yabancı bir devletin diplomasi temsilciliği ya da konsolosluk binalarına, savaş gemilerine ya da devlet uçaklarına girmesi ve bu devletin korumasını aramasını belirtmektedir. Eğer anılan devlet, 1951 Sözleşmesine tarafsa, sığınma arayan yabancıları, ülkesine kabul etmek ve onlara sığınmacı (eski adıyla mülteci (refugee) statüsünü tanımak zorundadır. Ancak, Sözleşmeye taraf değilse, insancıl veya siyasi nedenlerle, sığınma arayan yabancılara (asylum seeker) hak tanıma konusunda serbesttir. Uluslararası uygulamada, uzun bir süre sığınma hakkı kazanmış veya kazanamamış kişiler, ayırım yapılmadan sığınmacı (mülteci) olarak adlandırılmış, fakat hukuksal farkın belirginleşmesi nedeniyle 1977 yılından bu yana “sığınmacılar ve yer değiştirmiş kişiler (refugee and displaced persons)” den söz edilmeye başlanmıştır (Pazarıcı, 2012:214/216).

► **Zorunlu göçmenler (forced migrants):** Çevre sorunları, doğal afetler veya savaşlar gibi nedenlerle yaşadıkları bölgeleri terk etmek zorunda kalan kişiler.

► **Ailelerin birleşmesi yoluyla göçmen kapsamına girenler:** Göç eden kişiler ile aile fertlerini bir araya getirmek için yapılan göç.

► **Geri dönen göçmenler:** Göç edilen ülkede bir süre kaldıktan sonra, köken ülkelerine geri dönen göçmenlerdir.

3.2. Avrupa Göçmenlik Sorununun Gelişimi

Batı Avrupa’da 1973 petrol krizine kadar sınır kontrol politikaları uygulanmazken, bu tarihten sonra, oluşan ekonomik sıkıntılar nedeniyle dışarıdan gelebilecek göçmenleri bünyesine almak istemediğinden, etkin bir sınır kontrolü politikası başlatılmıştır(Özgen, 2010:1).

Avrupa Birliği kurulup, Schengen Sözleşmesi yürürlüğe girince iç sınırlar kalkmış, dış sınırlar belirlenmiş, 2004 Frontex uygulaması ile önlemler daha ileriye götürülmüş(Frontex, 2015) ancak Avrupa’da artan yaşlı nüfus nedeniyle, göçmen kazanma politikaları, nitelikli ve genç işgücü ihtiyacını destekleyerek, niteliksiz iş gücünü dengelemiştir. Uygulanan politikalar ve göçmen hakları, göçmenlik arz-talep dengesini bozmuş, kontrolsüz göç süreçlerini başlatarak sosyal uyumu, ulusal dayanışmayı ve barışı tehdit eder duruma dönmüştür (Fielding, 1993:42).

Göçün, Avrupa Birliğini hedef almasının bir nedeni de, 1975 Helsinki Zirvesiyle, insan haklarının, siyasetin parçası haline gelmesidir (Özgen, 2010:3). Nitekim günümüz Avrupa’sında aşırı sağ partilerin tekrar güçlenmesinin temel gerekçelerinden bir tanesi de, uygulanan göçmen politikaları ve İslam karşıtlığıdır (Öner,2004:2).

Önlemlere rağmen, artan teknoloji ve iletişim ağı ile küreselleşme göçü tetiklemiş, ekonomik zorluklar, bölgesel çatışmalar ve savaşlar ise, bireyin kaliteli yaşama yönelik talebinin artmasıyla göçü kontrol edilemez bir hale getirmiş olup; bir bildirişe göre, 2013 verileri uyarınca, Avrupa'daki göçmen sayısı, yaklaşık 50 milyondur (AB Komisyonu, 2015).

3.3. Türk Hukukuna Göre Göçmenlik

Dünyada gelişen bu hareketler karşısında, ülkemizde de yasal düzenlemeler yapılmıştır.

Bu çerçevede, 28 Temmuz 1951 tarihinde, "Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme" Cenevre'de imzalanmış, 05.09.1961 tarih ve 10898 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır;

Daha sonra, 30.11.1994 tarihli "Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Toplu Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" hükümleri getirilmiştir.

Hâlen ülkemizde göçmenlik işlemleri, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne yürütülmekte; 11.04.2013 tarih ve 28615 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "6458 Sayılı Yabancıların ve Uluslararası Koruma Kanunu" uyarınca işlem yapılmaktadır.

Anılan kanununun 61. Maddesinde, Avrupa'daki herhangi bir durum neticesinde sığınma talep eden kişilere verilen hak uyarınca, "**güncel mülteci**";

62. Maddesinde, Avrupa dışındaki ülkelerdeki durumlar neticesinde sığınma talep eden kişilere verilen hak uyarınca "**şartlı mülteci**";

63. Maddesinde, her iki haktan da yararlanamayan vatansız konumdaki veya ülkesine geri gönderilemeyen kişilere tanınan "**ikincil koruma**";

91. Maddesinde ise, kitlesel olarak acilen ülkesinden ayrılmaya zorlanmış kişiler için "**geçici koruma hakkı**"

hükümleri yer almakta olup, ülkemizdeki Irak ve Suriye vatandaşlarına tanınan haklar madde 91; diğer meşeli kişilere tanınan haklar madde 62 veya 63 kapsamında uygulanmaktadır. (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015)

Düzensiz göç/göçmenlik tabiri yasadışı göç/göçmenlik veya kaçak göçmen tabirleri yerine Nisan 1999'da Bangkok'ta Uluslararası Göç Sempozyumunda kötü çağrışımlar yaptığı ve suç fikrini de barındırdığı gerekçesiyle önerilmiş ve 6458 sayılı Yabancılar ve

Uluslararası Koruma Kanunu'nda yer alarak kullanılmaya başlanmıştır(2013 Yılı Türkiye Göç Raporu, 2015:55).

3.4. Günümüzde Yaşanan Düzensiz Göçmen Krizi

İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 14. maddesinde, herkesin zulüm karşısında başka ülkelere sığınma hakkı bulunduğu bildirilmesi, günümüz göçmen haklarının başlangıcını oluşturmuştur.

Özellikle, Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerin (Irak-Suriye-Lübnan-Filistin) siyasi istikrarsızlığı; Afrika'daki (Somali-Eritre-Nijer-Sudan) ve Orta Asya'daki (Afganistan-Pakistan) çatışma ortamları göç talebini, Akdeniz'de birleştirmiş ve göçmen krizinin tamamlayıcısı olmuştur.

Şekil-3'te Avrupa'ya gerçekleştirilen yasa dışı geçiş noktaları belirtilmektedir.

*Mavi noktalar kamplar, turuncu noktalar geçiş noktalarıdır.

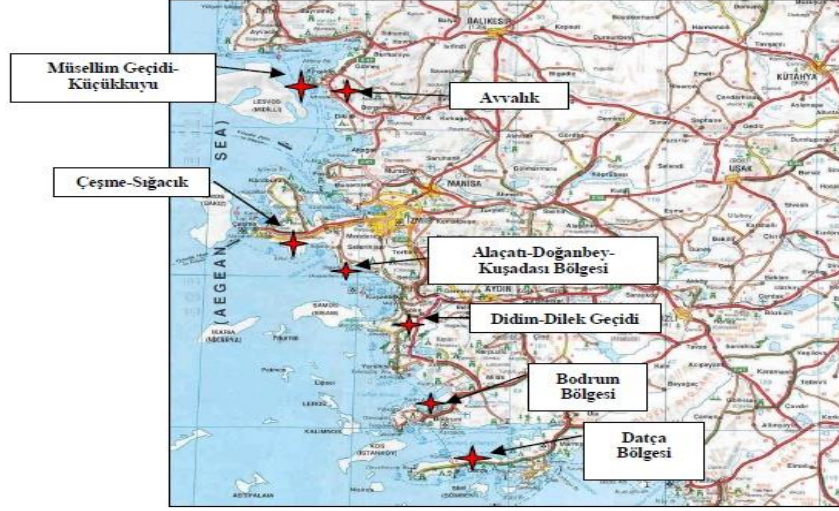
Şekil-3 Avrupa'ya Yönelik Yasadışı Göç Noktaları (CFR, 2015)

2015 yılı içerisinde Akdeniz üzerinden Avrupa'ya gitmeyi başaran düzensiz göçmen sayısı 1 milyonu geçerken, hayatını kaybeden düzensiz göçmen sayısı ise 4000 civarındadır (IOM, 2015).

3.5. Ege Denizinden Gerçekleşen Düzensiz Göçmenlik

Şekil-3'te görüldüğü üzere göçmenlerin geçiş noktaları açısından, kritik konumda bulunan ve yoğun geçişlerin gerçekleştirildiği Ege Denizi'ndeki, Saros Körfezi; Müsellim Geçidi; Küçükkuyu; Ayvalık;

Çeşme; Sığacık; Alaçatı; Doğanbey; Kuşadası; Dilek Geçidi; Didim; Bodrum; ve Datça'nın yasadışı geçişlerde çıkış yeri olarak kullanılmaktadır. Ege geçiş noktalarını gösteren harita ise, **Şekil-4**'te verilmiştir.

Şekil-4 Ege Denizi Geçiş Noktaları

Kaynak: İçduygu, 2003:12'den aktaran Bodur, 2010:109.

Düzensiz göçmenler bir şekilde Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra yoğun olarak yazlık bölgelere yönelmekte, kıyı ve koylarda ikamet etmekte, yer yer boş yazlıklara yerleşmekte, şehir merkezlerinde veya sokaklarda gecelemede, daha sonra lastik bot, köhne veya hurda turizm teknesi, süratli bot, yat veya yelkenli gibi deniz araçlarıyla Yunanistan'a intikal etmeyi beklemektedir.

Deniz yoluyla yasa dışı göç, maliyeti az, kazancı çok olan bir sektör olduğundan, bu işi yapan organize suç örgütlerince tercih edilen bir yöntemdir (Terzioğlu,2002:2'den aktaran Bodur,2010:106).

Deniz geçişleri esnasında birçok düzensiz göçmen taşıyan lastik bot veya tekne batmakta ya da Sahil Güvenlik birimlerince yakalanmaktadır.

Düzensiz göçmenlik esnasında, genel olarak lastik tipi şişme botlar, süratli hız tekneleri, özel yatlar ve ticari tekneler kullanılmakta olup, bu yöntemlerin kullanımı ve geliştirilmesi her geçen gün artmaktadır.

2010 yılında yakalanan yasadışı göçmen sayısı 32.667, 2011 yılında 44.415, 2012 yılında 42.690 iken (Dış İşleri Bakanlığı,2015), 2015 yılının ilk sekiz ayı içerisinde yakalanan düzensiz göçmen sayısı 54.145'tür(Sahil Güvenlik Komutanlığı, 2015).

2014 yılında ülkemizde 58.647 düzensiz göçmen yakalanmış, bunların 24.984'ü Suriye, 12.248'i Afganistan, 6.425'i Burma(Myanmar), 2.380'i Eritre, 2.350'si Pakistan, 1.728'i Irak, 1.519'u Gürcistan, 817'si Türkmenistan, 766'sı Azerbaycan, 626'sı İran ve 4.804'ü diğer ülkelere mensup kişilerden oluşmaktadır (Göç İdaresi, 2015).

Düzensiz göçmenlerin ulaşımındaki sürece dâhil olan kişiler insan kaçakçılığı yapmakta olup, 2010 yılında 990 kişi, 2011 yılında 703 kişi, 2012 yılında 1017 kişi insan kaçakçılığından yakalanmıştır(Dış İşleri Bakanlığı,2015).

İnsan kaçakçılığı:

“ İnsan kaçakçılığı maddi yarar elde etmek amacıyla Türkiye’de sürekli oturma izni bulunmayan şahısların, örgütlü şebekelerce Türkiye’ye yasal olmayan yollardan girmelerinin, Türkiye’den yasal olmayan yollardan başka ülkelere götürülmelerinin, Türk vatandaşlarının ise yasal olmayan yollardan ülke dışına çıkmalarının sağlanmasıdır. İnsan ticareti insan kaçakçılığından farklı bir kavramdır. İnsan ticareti, kişilerin zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tabi kılmak, beden organlarının verilmesini temin etmek maksatları ile tehdit ve cebir/şiddet veya nüfuzu kötüye kullanmak veya kandırmak suretiyle, tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleridir” şeklinde tanımlanmıştır (Dış İşleri Bakanlığı,2015).

Ege Denizinde üzerinden gerçekleşen insan kaçakçılığı ve düzensiz göçmenlik faaliyetleri ürkütücü boyutlara ulaşmıştır. Mevcut durumun önlenmesi adı altında başka devletlerce atılabilecek askeri adımların, uzun vadede Türkiye’nin deniz alaka ve menfaatlerine zarar vereceği değerlendirilmektedir. Burada ihmal edilmemesi gereken önemli bir husus, Yunanistan ile Türkiye arasındaki halen çözülmemiş olan Karasuyu, Kıta sahanlığı, FIR hattı, EGAYDAAK (Egemenliği Anlaşmalarla Yunanistan'a Devredilmemiş Ada, Adacık ve Kayalıklar) sorunlarının devam etmekte olduğudur. Ayrıca, her iki ülke arasında uygulanmakta olan karasuyu 6 deniz mili olup, genişletilmesi Türkiye için *“casus belli”* yani savaş nedenidir (Karagöz, 2003:44-45).

4. AKDENİZ'DE DÜZENSİZ GÖÇMENLİK SORUNUNUN GÜNÜBİRLİK DENİZ TURİZMİ HİZMETLERİYLE İLİŞKİSİNİN ARAŞTIRILMASI

İlk aşamada yöntem, amaç, sorular ve katkılar; ikinci aşamada nitel araştırma süreçleri ve analizler açıklanmıştır. Nitel uygulamada, yaşanan yasadışı göçmenlik sürecinin ülkemiz deniz turizmine olan

etkisi, sektörel çevre ile yapılan görüşmeler ve gözlemler neticesinde incelenmiş olup, araştırma sorusunun cevabı aranmıştır.

4.1. Araştırmanın Amacı ve Modeli

Araştırmanın amacı, deniz turizmi etkinlikleri açısından, ülkemizin zengin bölgelerinde gününbirlik ticari faaliyet gösteren işletmelerin, yasadışı göçmenlik sorunundan nasıl ve ne ölçüde etkilendiğinin belirlenmesidir. Bu bağlamda, deniz turizmi alanında gününbirlik gezi tekne hizmetlerinde bulunan kaptanlar, idari yetkililer ve denetleyicilerle görüşmeler yapılmış; mevcut durum değerlendirilmiş; kesişen noktalar belirlenmiş; sonuçta mevcut durum değerlendirilerek yasadışı göçün etkileri tespit edilmiştir.

Turizm konusu ve alt başlıkları, sosyal bilimcilerin uzun yıllardan beri ilgilendiği araştırma konusu olmakla birlikte, deniz turizmi bu kapsamda geri planda kalmıştır. Araştırmanın, saha çalışmaları ile ilgili literatürdeki boşluğun giderilmesine ve deniz turizminin geliştirilmesine katkı yapacağı ve yapılacak çalışmalara kaynak olacağı düşünülmektedir.

Çalışmada, verilerin toplanması sürecinde sektörde, kabul edenlerle görüşme yapılmış; yeterli örneklem sayısına ulaşılmıştır. Ancak, görüşme talebine olumsuz cevap verenler ile sahada yapılan gözlemlere dair yasal engeller nedeniyle, istenen tüm verilere ulaşılamaması, araştırmanın kısıtlarını oluşturmuştur.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Derinlemesine görüşme açık uçlu, keşif odaklı bir metottur. Görüşmenin amacı, görüşmecinin duygularını, bakış açısını ve perspektifini derinlemesine keşfetmektir. Bunun için özellikle belirli kişisel görüşlerin önem kazandığı konularda, derinlemesine görüşme tekniği tercih edilmektedir (Baş ve Akturan,2013:111).

Çalışmada, derinlemesine görüşmeler yapılmış; görüşme metinleri içerik analizine tabi tutulmuş; görüşme formu ile yüz yüze veya telefon aracılığıyla görüşülmüştür. “Ege’de gerçekleşen göçmen sorununun sizce deniz turizmine etkisi nasıldır?” sorusuna katılımcıların verdiği cevaplara göre; gerekli notlar alınmış ve ses kayıt cihazı kullanılmış, konu derinlemesine araştırılmıştır.

Çalışmanın evrenini Türkiye’de gününbirlik gezi tekneleri yetkilileri oluşturmuştur. Katılımcılar, yetkili kamu temsilcileri (İl/İlçe Kültür Turizm Müdürlüğü, Liman Başkanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı) ve asgari 10 yıl iş tecrübesi olan çoğunluğu 30-60 yaş arası profesyonel çalışanlar (kaptan, işletmeci, kooperatif başkanı) olup, 25-70 dakika görüşülmüştür. Katılımcı bilgileri **Tablo-1**’de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcı Bilgileri

Katılımcı	Görev	Tecrübe	Yaş	Eğitim	Köken
Katılımcı-1	Kaptan/İşletmeci/Koop. Bşk	10-15 yıl	50-70	Lise	İlgili
Katılımcı-2	Kaptan/İşletmeci	10-20 yıl	0-30	İlkokul	Balıkçı
Katılımcı-3	Kaptan/İşletmeci	10-15 yıl	30-50	Lisans	İlgili
Katılımcı-4	Denetleyici	2-3 yıl	30-50	Lisans	Memur
Katılımcı-5	Kaptan/İşletmeci	30-40 yıl	50-70	Lise	İlgili
Katılımcı-6	Kaptan	15-20 yıl	50-70	Ortaokul	Denizci
Katılımcı-7	Kaptan	10-20 yıl	30-40	Lisans	İlgili
Katılımcı-8	Kaptan/İşletmeci/Koop. Bşk	10-15 yıl	40-50	Lise	İlgili
Katılımcı-9	Kaptan/İşletmeci	10-15 yıl	40-50	Lise	İlgili
Katılımcı-10	Turizm Yetkilisi	10-20 yıl	40-50	Lisans	Memur
Katılımcı-11	Liman Başkanı	10-20 yıl	40-50	Lisans	Memur
Katılımcı-12	Turizm Yetkilisi	10-20 yıl	40-50	Lisans	Memur
Katılımcı-13	Liman Başkanı	10-20 yıl	40-50	Lisans	Memur

4.3. Araştırmanın Bulguları

Araştırma kapsamında görüşmeler Ege ve Akdeniz’de görevli 2 liman başkanı, 2 il kültür turizm müdürlüğü yetkilisi, 8 tekne kaptanı ve 1 sahil güvenlik botu komutanı ile yapılmıştır.

Görüşmelerde elde edilen bilgilere göre, yaşanan yasadışı göçmenlik krizinin deniz turizmine etkisine ait içerik analizine tabi tutulan önemli bölümleri **Tablo-2**’de verilmiştir. Buna göre, Tablo-2’teki katılımcı görüşleri ışığında, yasadışı göçmen sorununun deniz turizmine yönelik belirlenen etkileri aşağıda özetlenmiştir.

► **Ekonomik açıdan;** mevcut terör ortamı ve güvenlik konularındaki zafiyet nedeniyle, azalan bir turist eğilimi oluşmuştur. Bu nedenle, tekne çalışanlarından sektörde uzun süredir bulunanlar rahatsız olurken, ekonomik kazanç beklentisi içindeki kişiler bunu bir fırsat haline dönüştürerek teknelerini yasadışı faaliyetler maksadıyla kullanılması için rayiç bedelinin çok üstünde elden çıkarma yoluna gitmişlerdir.

► **İşletmeler açısından;** denizde herhangi bir yasadışı faaliyete karışmak veya cesede denk gelmek, adli yükümlülük getirmesi nedeniyle işletmeleri rahatsız etmektedir.

► **Coğrafi açıdan;** bölge etkin olarak kullanılamamakta, koylar ve sahiller göçmenlerin yaşam alanına dönüşmesi nedeniyle kirlenmektedir.

► **Sosyolojik açıdan;** vahim bir tablo oluşmuştur. Bir tarafta varlık içerisinde ekonomik olarak rahatlama amacı güden turistlerle, diğer tarafta yaşam mücadelesi içindeki göçmenler ortak bir çevrede bir araya gelmiştir.

► **Psikolojik açıdan;** turistlerin eğlenme ve rahatlama amacıyla geldikleri yerde karşılaştıkları görüntüler, turizm etkinliğini amacından saptırmaktadır. Denizde görülebilecek olan bir can yeleği bile, o can

yeleğini taşıyan kişinin karşı kıyıya ulaşip ulaşamadığı yönündeki hüzünlü merak nedeniyle, turistlerde psikolojik açıdan derin bir yara bırakmaktadır.

► **Sektör açısından;** mülki denetleme makamları konuda ciddi bir uğraşı sarf ettiği için işletmelerin, bunu suiistimal etme olanağı oluşmuştur.

Tablo 2: Katılımcı Bulguları

Katılımcılar	Bulgular
Katılımcı-1	► Turistten çok mülteci var! Sahil güvenlik, artık onların peşinde!
Katılımcı-2	► Mayısın beri sadece 3 kez çıktım. Tekneyi satacağım, alacak yok.
Katılımcı-3	► Müşteri sayısı veya tur sıklığında değişim yok. İnsani olarak, bir tarafta yaşam mücadelesi, öldü mü, ulaştı da, bu lastik denizde duruyor.
Katılımcı-4	► Ege için en büyük sorun göçmen kaçakçılığıdır. ► Görev yoğunluğu arttı. Bir sıkıntı belirtmem doğru olmaz, Yetkili makamlar gereğini yapıyor. Çok fazla kirli para kazanan var.
Katılımcı-5	► Etkiledi. Ülkemizin adı ve imajı kötüleşiyor. Her turda bot veya can yeleği görüyoruz. Müşteri rahatsız oluyor, huzur ve mutluluğu kaçıyor.
Katılımcı-6	► Sahil güvenlik uğramaz oldu bize!
Katılımcı-7	► Gece yapıyorlar. Sıkıntılıyız. Bir sürü, sürat tekneleri var, kaçakçılık yapıyor. Akşamları yüklüyor, götürüyorlar. Şikâyetçiyiz. ► Akşam karşılaşıyoruz. Yazın, her yer Suriyeli doldu. Sokakta yatıyorlar, Müşteri yok. Batan tekne çok, karaya çıkanlar da oluyor. ► Karaya vuran mülteci oldu diye adam korkup tura çıkmıyor. Aynı koylara gittiğimiz için, ölü göreceğim diye korkup tura gelmiyorlar.
Katılımcı-8	► Denk geldik. Koylar pislik. Yunanistan ile anlaşım, ölüm olmasın. ► Müşteri kaybı oldu. Korkuyor insanlar, cesede denk gelmekle. Adli boyut var, uğraşıyorsun. İnsani kısmı, insanlar cenazesine ulaşsın diye.
Katılımcı-9	► Ülkemizin etkilenmesinden dolayı müşteri kaybı var. Ciddi rakamlar. Akşam sessiz yapıldığından bizim turları etkilemiyor. ► Karada bir şey yapılmıyor. Botta tespit edilirse yakalanıyorlar. Kuşadası ve Didim çok etkilendi. Sahil güvenlik, inanılmaz uğraştı..
Katılımcı-10	► Hiçbir etkisi olmadı!
Katılımcı-11	► Yasadışı göç turizm belediyelerinde düzensizlik yapmış, Marinaların prestiji sarsılmış, deniz turizmi araçlarının yasadışı göçte kullanılma riski arttığı için, denetimler turizmde olumsuzluk yapmıştır.
Katılımcı-12	► Turizmi olumsuz etkiledi. Denizde cansız bedene denk gelen turist ve tekne için sezon bitmiştir. Güvenlikte sıkıntılar var. Boş yazlıkların göçmenlerce işgal edildiği ve yazlıklarını satan yabancıları duyuyoruz.
Katılımcı-13	► Turizme olumsuz etkisi olduğunu herkes bilir ve fark eder. ► Burada bir sektör oluştu. Artık botları ve eski tekneleri satıyorlar. ► Teknem çalındı diyor, teknesi Rodos veya Sakız sahiline karaya oturuyor, avukatlarla anlaşmalı bir şekilde sigortadan para talep ediyor!

5. SONUÇ

Ülkemiz ekonomisi için en önemli başlıklardan biri olan deniz turizmi, milli bir strateji ile korunması gereken bir konu olmasına rağmen kırılğan yapısı nedeniyle, çevre koşullarından kolaylıkla olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu nedenle, turistlerin ve onların beklentilerinin korunması çok önemli bir ihtiyaçtır.

Diğer taraftan, Ege'de ve Akdeniz'de yaşanan yasadışı göçmen krizi, sadece turizmi değil, insanlık değerlerini de ahlaki açıdan sınamaya tabi tutmaktadır. Özellikle, yapılan gözlemlerde, göçmen kaçakçılığı; hatalı turizm politikaları, ramazanın yaz sezonuna gelmesi, ekonomik kriz nedeniyle halkın alım gücünün düşmesi, terör olayları ve artan işletim maliyetleri gibi nedenlerle, işletmelerce girilen ekonomik dar boğazdan çıkış için bir anahtar olarak görülmektedir. Nitekim ikinci el tekne fiyatlarında ciddi bir artış belirlenmiş olup, yapılan görüşmelerde hemen her işletmeci, teknenin elden çıkarılmasını bir koz olarak elde tutmaktadır.

Yakın zamanda, Rusya ile yaşanan gerilim ve Türk Vatandaşlarına vizesiz Avrupa seyahatinin açılması nedeniyle, gelecek sene gelmesi muhtemel turist sayısının oldukça düşeceği düşünüldüğünden, mevcut ekonomik dar boğazın daha da daralacağı ve işletmelerin teknelerini elden çıkarmaya yöneleceği değerlendirilmektedir. Bu nedenle, deniz turizm araçları veya özel araçların kontrolünü artıracak uygulamalara ve sektöre girişi kısıtlayıcı önlemler alınmasına ihtiyaç duyulduğu,

İnsan Hakları Bildirgesine göre, ülkemizde geçici sığınma hakkı kazanmış kişilerin istihdamına yönelik, ciddi tedbirlerin alınması veya başka ülkelere sığınma talebi durumunda intikal ettirilmesinde, daha güvenli yollara başvurulması hususlarının uluslararası platformda dile getirilmesinin faydalı olacağı,

Sonuç olarak, hâlen gerek karasularının, gerekse diğer konuların, Ege'de sağlam temelli kalıcı çözümünün oluşmamış olması nedeniyle; ülke itibarımızı kötüler bir vaziyet alan Ege Denizindeki düzensiz göçmenlik sorununun, uluslararası arenada geri dönüşü olmayan uygulamalarla ve ülkemiz açısından kayıplara neden olabilecek bir sürece girebileceği endişesiyle; mevcut güvensiz ortamın uluslararası olarak daha güvenli hale getirilmesi adı altında; sorunun çözümü, ulusal deniz alaka ve menfaatlerimize ters düşecek bazı yaptırımlara veya uygulamalara dönüşmeden önlem alınmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akçadağ, E. (2012). *Yasa Dışı Göç ve Türkiye*, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi Rapor Nu:42, İstanbul.
- Apatay, Ç. (2012). *Akdeniz’de Olup Bitenler*, Tüyap Yayınları, İstanbul.
- Avrupa Birliği Komisyonu.(2015). *Avrupa Göçmen İstatistikleri*.
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration and migrant population statistics](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics), Erişim Tarihi: 20.12.2015
- Baş, T. ve Akturan, U., (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri NVIVO ile Nitel Veri Analizi, Örneleme, Analiz, Yorum 2.Baskı, Seçkin Yayıncılık, İstanbul.
- Bodur, M.Zeki (2010) Ege’de Denizden Yapılan Yasa Dışı Göç ve Göçmen Profilleri, Göçmenlerin Geleceğe Yönelik Beklentileri ve Öngörülere, Güvenlik Stratejileri Dergisi, Issue 12/2010, s. 103-136
- Castles, S., (2000), ” *International Migration At the Beginning of the Twenty First Century: Global Trends and Issues*”, UNESCO 2000 Blackwell Publishers, s.269-281
- CFR (Council on Foreign Relations), (2015) *Europe’s Migration Crisis*,
<http://www.cfr.org/migration/europes-migration-crisis/p32874>
Erişim Tarihi: 20.12.2015
- Deniz Ticaret Odası.(2015). *Deniz Sektör Raporu 2014*
http://www.denizticaretodasi.org.tr/Shared%20Documents/sectorraporu/2014_sektor_tr.pdf, Erişim Tarihi: 20.12.2015
- Dış İşleri Bakanlığı.(2015). *Yasadışı Göçle Mücadelesi*,
http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-yasadisi-gocle-mucadelesi-tr.mfa, Erişim Tarihi: 20.12.2015
- Doğanay, H. ve Zaman, S. (2013) “*Türkiye Turizm Coğrafyası*” Pegem Yayınları, Erzurum.
- Encyclopedia, (2015) *Migration, Refugee*
<http://www.encyclopedia.com/topic/migration.aspx>, Erişim Tarihi: 20.12.2015
- Fielding, A., (1993). “Migrations, Institutions and Politics: The Evolution of European Migration Policies”, *Mass Migrations in Europe*, R. KING (der.), Belhaven Press, London.
- Frontex, (2015). *Frontex*
<http://frontex.europa.eu/about-frontex/origin/>
Erişim Tarihi: 20.12.2015
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2015)
<http://www.goc.gov.tr>, Erişim Tarihi: 20.12.2015

- Honey, M. ve Krantz, D. (2007). *Global Trends in Coastal Tourism*, Stanford University Center on Ecotourism and Sustainable Development (CESD) Araştırma Örgütü Yayını, Washington.
- International Organization for Migration, (2015) *Akdeniz Üzerinden Avrupa'ya Yönelik Düzensiz Göçmen İstatistikleri 2015*, <http://www.iom.int/>, Erişim Tarihi: 20.12.2015
- İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Müdürlüğü. (2015). *Düzensiz Göç*. http://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensizgoc_363_378_4710_icerik
Erişim Tarihi: 20.12.2015
- İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Müdürlüğü Göç Politikası Dairesi. (2015). *2013 Yılı Türkiye Göç Raporu*. Göç Politikası Dairesi Başkanlığı Yayın Nu:32, Ankara
- Karagöz, M., (2003). *Ege Denizinde Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılması Deniz Kuvvetleri Kitabevi*, İstanbul.
- Kupiszewski M, (1996). Extra-Union migration: the East-West perspective, in: *Population migration in the European Union*, P.Rees, J Stillwell, A. Convey, M.Kupiszewski (eds.), Chapter 2, 13-37, Wiley and Sons, London.
- Öner, Selcen (2014) Avrupa'da Yükselen Aşırı Sağ, Yeni Ötekiler ve Türkiye'nin AB Üyeliği, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt 13, No:1 Yıl 2014 s.163-184
- Özcan, M., (2005). *Avrupa Birliği Sığınma Hukuku, Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı*, Ulusal Stratejik Araştırmalar Kurulu Yayınları, Ankara.
- Özgen, A.Ö., (2010) “*Avrupa Birliği Göçmenlik Politikaları: Tarihsel Geçmiş ve Mevcut Durum*”, Yüksek Lisans Bitirme Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta
- Özgen, C. (2013) “*Doğu Akdeniz'de Enerji Güvenliğine Yönelik Bir Girişim: Akdeniz Kalkanı Harekâtı*”. Akademik ORTA DOĞU Dergisi, Cilt 8, Sayı 1. s.101-114
- Pazarcı, H., (2012), *Uluslararası Hukuk, Gözden Geçirilmiş 12.Baskı* Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Sahil Güvenlik Komutanlığı, (2015) *Sahil Güvenlik İstatistikleri 2015*, http://www.sahilguvenlik.gov.tr/baskanliklar/harekat/faaliyet_istatistikleri/faaliyet_istatistikleri.asp, Erişim Tarihi: 20.12.2015
- Şekil-1. (2015). *Düzensiz Göçmen Taşımacılığı Yapan Tekne*. <http://www.denizhaber.com.tr/bindikleri-tekne-arizalanan-164-kacak-gocmenin-imdadina-sahil-guvenlik-yetisti-haber-63661.html>, Erişim Tarihi: 20.12.2015
- Şekil-2. (2015). *Düzensiz Göçmen Taşımacılığı Yapıp Batırılan Turizm Teknesi*.

- <http://www.trtturk.com/haber/en-cok-tekneler-olume-goturdu-170934.html>, Erişim Tarihi: 20.12.2015
- Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü (2015), TDK Yayınları, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2015). *Turizm İstatistikleri II.Çeyrek Raporu*.
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18668>
Erişim Tarihi: 20.12.2015
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2014). *Turizm İstatistikleri Raporu 2013*.
http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=14&KITAP_ID=69, Erişim Tarihi: 20.12.2015
- Van de Kaa, D.J., Leridon, H., Gesano, G. Ve Okolski, M.,(1999),
“*European Populations: Unity in Diversity*”, Kluwer Academic Publishers, Dordrechct/Boston/London.